

Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksek Okulu- Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

Engin Dinç*

Özet: İşletmelerin ihtiyaç duyduğu muhasebe ara elemanlarının yetiştirilmesi için açılan Meslek Yüksek Okulu-Muhasebe Programları, ticaret hayatında önemli bir ihtiyacı karşılamaktadırlar. Ancak, bu okulların ne ölçüde amaçlarına ulaşabildikleri konusunda fazlaca akademik çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmada, MYO-Muhasebe Programı öğrencilerinin ne kadarının, eğitim gördüğü alanda kariyer yapmayı amaçladıklarını, muhasebe mesleğini seçerken etkili olan faktörlerin neler olduğunu ve faktörler açısından öğrenciler arasında farklılıklar olup olmadığını ortaya koymak amaç edinilmiştir. Bu amaçla Karadeniz bölgesinde 10 meslek yüksek okulunda toplam 649 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, son sınıf muhasebe programı öğrencilerinin çoğunluğunun muhasebe mesleğinde kariyer yapmayı düşündüğü tespit edilmiştir. Ayrıca, Yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, mesleki bilgi ve becerisi, mesleki tecrübe ile sosyal statü beklentisinden oluşan 5 faktörün muhasebe mesleğini seçmede önemli olduğu, aile çevresi ve eğitim çevresi faktörlerinin ise önemli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Eğitimi, MYO, Muhasebe Mesleği, Meslek Seçimi

Giriş

Tüm işletmeler için nitelikli ara insan gücü önemli bir ihtiyaçtır. İşletmelerin bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, meslek yüksek okullarına (MYO) önem verilmeye başlanmıştır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de, ihtiyaç duyulan nitelikli ara insan gücü, sayıları bir hayli artmış olan meslek yüksek okulları aracılığı ile yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu okulların temel amacı, farklı alanlarda ihtiyaç duyulan nitelikli ara elemanların yetiştirilmesini sağlamaktır. Bu alanlardan biri muhasebedir. İşletmelerde, muhasebe alanında ihtiyaç duyulan ara eleman gücünün yetiştirilmesi için kurulan MYO-Muhasebe Programları'nın önemi gün geçtikçe daha iyi anlaşılacak-

* Yrd.Doç.Dr. Engin Dinç, Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü öğretim üyesidir.

tadır. Ancak, bu yüksek okullara verilen önemin yanında, eğitim gören öğrencilerin bu amaca ne kadar hizmet ettikleri tartışmalıdır. Bu nedenle, bu çalışmada, MYO-Muhasebe Programı öğrencilerinin ne kadarının eğitim gördüğü meslek dalında kariyer yapmayı amaçladıklarını, muhasebe mesleğini seçerken etkili olan faktörlerin ne olduğunu, bu faktörlerden en çok hangilerinin dikkate alındığını ve faktörler açısından öğrenciler arasında bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak amaç edinilmiştir.

Bu amaçla, çalışmada meslek yüksek okulu muhasebe programı ikinci sınıf öğrencileri örnek kütle olarak alınmıştır. Bunun nedeni olarak, ikinci sınıf öğrencilerinin hem temel muhasebe eğitimlerini, hem de zorunlu stajın ilk etabını tamamlamış olmaları nedeniyle muhasebe mesleği ile ilgili yargılarının oluşmuş olması düşünülmektedir. Ancak ülke genelinde 269 adet MYO-Muhasebe Programının olması ve tüm bu okullara ulaşmanın maliyet ve zaman açısından imkansız olması sebebiyle bu çalışma sadece Karadeniz bölgesindeki MYO'larında yapılmış ve tamamlanmıştır.

Çalışmada önce, Türkiye'deki muhasebe eğitimi ile ilgili özet bilgi verilmiş, daha sonra öğrenciler üzerinde yapılmış yabancı ve yerli araştırmalar özetlenmiştir. Yapılan araştırmanın amacına yönelik olarak ikinci sınıf muhasebe öğrencilerinin kariyer alanı olarak muhasebe mesleğini düşünüp düşünmedikleri, bu düşüncelerin öğrencilerin cinsiyet ve akademik başarılarına göre değişip değişmediği ortaya konduktan sonra, kariyer seçiminde etkili olabilecek unsurlar faktör analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda tespit edilen faktörlerin öğrencilerin kariyer seçiminde ne derece etkili olduğu bağımsız örneklem t-testi ile test edilmiştir.

1. Literatür Araştırması

Yurt dışında yapılan birçok araştırmada kariyer seçiminde, öğrenci algılamalarının önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. İrlanda'da meslek yüksek okulu öğrencilerinin muhasebe mesleği ve muhasebeci üzerine algılamaları konusunda yapılan bir araştırmada, öğrencilerin muhasebe mesleğini sıkıcı, kurallara bağlı ve kesin sınırlara sahip bir meslek olarak gördükleri ve bu algılamaların okul ortamı, çevre ve eğiticiler tarafından etkilendiği sonucuna varılmıştır (Byrne and Willis, 2005, 367-381). İsrail'de yapılan bir başka araştırmada ise muhasebe öğrencilerinin kariyer seçimi ve algılamaları incelenmiştir. Araştırmada, muhasebe öğrencilerinin mesleği seçme düşüncelerinin, mezuniyet aşamasında belirginleşmeye başladığı, öğrencilerin ilk yıllara göre, mezuniyet aşamasında muhasebe mesleğini daha az düşünmekte oldukları sonucu ortaya çıkmıştır (Danziger and Eden, 2006, 113-134). Yeni Zelanda'da muhasebe öğrencilerinin kariyer seçiminde etkili olan faktörler üzerinde

yapılan bir başka araştırmada ise muhasebe mesleğinin seçiminde aile, iş çevresi, mali durum gibi çeşitli faktörlerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Ahmed, vd, 1997, 325-335).

Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya’da da muhasebe öğrencilerinin kariyer seçiminde etkili olan faktörlerin tespitine yönelik benzer çalışmalar yapılmıştır. Aynı şekilde, Carpenter ve Strawser (1970), muhasebe öğrencilerinin iş seçim tercihleri üzerine bir çalışma yapmıştır. Yine Paolillo ve Estes (1982) yılında öğrencilerin muhasebe, mühendislik, tıp ve hukuk meslek dalları arasında kariyer seçimini etkileyen faktörleri incelemiştir. Felton ve arkadaşları da 1994 yılında Kanada’da öğrencilerin muhasebe mesleğini seçerken etkili olan faktörleri incelemiştir. Bu çalışmada 897 öğrenci üzerinde araştırma yapılmış ve kariyer seçiminde etkili olan 5 faktör belirlenmiştir. Bu faktörler; başlangıçta yüksek kazanç, uzun vadede yüksek kazanç, mesleki itibar, meslek içi mükafat ve okulda alınan muhasebe eğitimi olarak sıralanmıştır. Tüm bu çalışmaların yanında Auyeung ve Sands, 1997 yılında farklı bir çalışmaya imza atmıştır. Bu çalışmada, muhasebe mesleğinin seçimi ile ilgili faktörlerin etkisinin, öğrencilerin kültürel yapılarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin kariyer seçimleri ile ilgili, bir başka araştırma ise 2000 yılında Smyth ve Hannan tarafından yapılmıştır. Smyth ve Hannan yaptıkları bu çalışmada, öğrencilerin kariyer seçimleri ilgili kararlarını yüksek okul düzeyinde ikinci sınıfta verdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Yurt dışında muhasebe eğitimi veren meslek yüksek okulları üzerinde birçok çalışma olmasına rağmen, Türkiye’de meslek yüksek okulu muhasebe programı öğrencileri üzerine yapılan çalışmalar son derece sınırlı kalmıştır. Bu çalışmalardan biri, Mikail Erol ve Metin Atmaca (2004) tarafından yapılan ve meslek yüksek okulu öğrencilerinin muhasebe mesleğinde çalışmaya karşı tutumlarını belirlemeye yönelik çalışmadır. 150 öğrenci üzerinde yapılan bu araştırmada, öğrencilerin muhasebe mesleğine karşı olumlu yaklaşıtları sonucuna varılmıştır.

Meslek yüksek okulları ile ilgili yapılmış bir başka çalışmada ise, meslek yüksek okulu öğrencilerinin mezun oldukları lise türünün ve öğretim şeklinin muhasebe-finans derslerindeki başarıya etkisi incelenmiştir.(Gençtürk, 2007, 178). Araştırmaya göre, genel liselerden gelen öğrencilerin meslek liselerinden gelen öğrencilere göre muhasebe derslerinde daha başarısız oldukları tespit edilmiştir. Yine bir başka çalışma da Mustafa Paksoy ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada meslek yüksek okullarında muhasebe eğitiminin yeterliliği incelenmiş ve geleceğe yönelik bir değerlendirme yapılmıştır. (Paksoy, 2005, 73). Araştırmada, öğrencilerin muhasebe derslerinden tatmin derecesinin orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. MYO-Muhasebe öğrencileri üzerine yapılmış bir diğer çalışma da 2007 yılında Eleren ve Kayahan tarafından yapılmıştır. Afyon Kocatepe Üniversitesi Meslek

Yüksek Okullarında yapılan bu çalışmada, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin, muhasebe derslerine bakış açıları incelenmiştir. Çalışma sonucunda, ticaret lisesi kökenli öğrencilerin muhasebe derslerinde daha başarılı oldukları ve muhasebe eğitiminin öğrencilerin beklenti ve istekleri doğrultusunda yapılmasının başarıyı artıracağı sonucuna varılmıştır. MYO Muhasebe öğrencileri üzerine yapılan bir başka çalışmada ise muhasebe öğreniminde başarıyı olumsuz etkileyen faktörler incelenmiştir. Araştırma sonucunda muhasebe ders sorumlularının öğrencilerin temel muhasebe bilgisine sahipmiş gibi davranmalarının başarıyı olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır (Demir ve Çam, 2006, 160-169).

Türkiye’de meslek yüksek okulları ile ilgili bunlar gibi pek çok çalışma olmakla birlikte, MYO-muhasebe programlarının amaçlarına ne derece hizmet ettikleri ve buralardan mezun olan öğrencilerin muhasebeyi kariyer alanı olarak seçmede etkili olan faktörlerin neler olduğu, bu faktörlerin mesleği seçme kararında etkili olup olmadığı konularında Karadeniz Bölgesindeki MYO’larda yapılmış bir çalışma yoktur. Bu nedenle, yapılan bu çalışmanın önemli bir boşluğu dolduracağı ve bu şekilde farklı bölgelerde yapılan bu yöndeki çalışmalar sonucu, bölgeler arası bir karşılaştırma yapmanın mümkün olacağı düşünülmektedir.

2. Türkiye’de Muhasebe Eğitimi ve Meslek Yüksek Okulları

Türkiye’de ilk muhasebe eğitimi 1868 yılında kurulmuş olan “Mekteb-i Mülkiyeyi Şahane” okulunda başlamıştır. En geniş muhasebe eğitimi ise 1883 yılında kurulan “Hamidiye Yüksek Ticaret Mektebi”nde verilmiştir (Özdoğan, 1978, 13). Cumhuriyet döneminde ilk aşamada üniversitelerde muhasebe eğitimi veren kürsüler oluşturulmuş, 1960’lı yılların başlarından itibaren de bu eğitimi veren okulların sayısı hızla artmıştır (Beyazıtı, 2000, 39-59)

Türkiye’de muhasebe eğitiminin iki kademeli bir sisteme tabii olduğunu söylemek mümkündür. Birinci kademede, 4 basamaklı bir genel eğitim sistemi mevcuttur. Bu genel eğitim sisteminde, muhasebe mesleğine girebilmek için, muhasebe eğitimi verilen bir eğitim kurumundan diploma almak zorunluluğu vardır. Bu diploma, 4 farklı basamaktaki eğitim kurumlarından alınabilmektedir. İlk basamakta ticaret liseleri bulunmaktadır. Bu liselerde, 3 yıllık eğitimin sonunda, öğrencilere diğer meslek dersleri ile ilgili bilgilerin yanında muhasebe mesleği ile ilgili temel bilgiler kazandırılmaya çalışılmaktadır. İkinci basamaktaki eğitim kurumu, Meslek Yüksek Okulları bünyesinde yer alan Muhasebe Programlarıdır. Ön lisans düzeyinde eğitim veren bu kurumlara kayıt yaptırabilmek için lise diploması zorunludur. Bu okullar, 2 yıllık bir eğitim süresine sahip olup, muhasebe alanında ara eleman yetiştirmek amacıyla kurulmuşlardır. Üçüncü basamakta, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri’ni bulun-

maktadır. Lisans düzeyinde eğitim veren bu kurumlarda, muhasebe, finans, pazarlama, iktisat, maliye, hukuk gibi farklı alanlarda 4 yıl süre ile öğrencilere formasyonlar kazandırılmaktadır. Lisans düzeyindeki bu eğitim kurumlarına hem lise diploması olan hem de ön lisans diploması olan öğrenciler başvurabilmektedir. Dördüncü basamakta ise Yüksek lisans ve Doktora programları yer almaktadır. Bu programlarda seçmeli olarak muhasebe ile ilgili eğitim verilmektedir. Ancak bu programların asıl akademik hayata yönelik eleman yetiştirilmesidir. Muhasebe eğitiminin ikinci kademesi, yukarıda bahsi geçen eğitim kurumlarından herhangi birinden diploma aldıktan sonra muhasebecilik sertifikasının alınmasıdır. Bunun için, mezuniyetten sonra, liseler için 4 yıl, fakülteler için 2 yıl, yüksek lisans ve doktora programları için 1 yıllık staj zorunluluğu vardır. Bu staj süreci sonunda yapılacak yeterlilik sınavlarından başarılı olanlar, mesleki yeterlilik sertifikasını almaktadırlar. Bu sertifikalar, serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere iki farklı düzeyde verilmektedir. Ticaret lisesi ve ön lisans diploması ile başvuranlar yalnızca serbest muhasebecilik sertifikası alabilmektedir. Lisans ve yüksek lisans diploması ile başvuranlar ise serbest muhasebeci mali müşavirlik yetki belgesi alabilmektedirler. Yeminli Mali Müşavirlik sertifikası için başvurabilmek için 10 yıl mali müşavir olarak fiilen hizmet vermek gerekmektedir.

Uluslararası standart ve kural belirleyici örgütler, en az 4 yıllık üniversite eğitiminin gerekli olduğu görüşünü benimsemeye başlamışlardır. Türkiye’de genel olarak serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için 4 yıllık eğitim şartı getirilmiştir. Serbest muhasebecilik için 2 yıllık bir eğitim yeterli görülmektedir. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC)’na göre ise profesyonel muhasebe mesleğine girdikten sonra en az 3 yıllık bir staj ve eğitim zorunluluğu getirmekte iken bu süre Türkiye’de 2 yıl olarak uygulanmaktadır(Pekdemir, 2000, 43-64). Ancak, bu sürenin 3 yıla çıkarılması amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulmuş meslek yasası tasarısı mevcuttur.

Lisans ve önlisans düzeyinde muhasebe eğitimi veren kurumların ders programları incelendiğinde, Genel Muhasebe, Dönemsonu İşlemleri, Şirketler Muhasebesi, Maliyet Muhasebesi, Bilgisayarlı Muhasebe, Muhasebe Organizasyonu, Yönetim Muhasebesi, Denetim, Mali Tablolar Analizi gibi derslerin tüm Yüksek okul ve Fakültelerde yer aldığı ve yılda toplam 300 saatten az olmamak üzere muhasebe eğitimi verildiği görülmektedir(Doğan ve Çürük, 2001, 41-49).

Tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de meslek eğitiminde Meslek Yüksek Okulları öncü rol oynamaktadır. Meslek Yüksek Okullarının Muhasebe programları da muhasebe alanında önemli bir boşluğu doldurmaktadır. İşletmelerin muhasebe ve ön muhasebe alanında ara eleman ihtiyacını gidermek için açılan muhasebe programları Türkiye geneline yayılmış toplam 269 M.Y.Okulun’da eğitim ve öğretimi-

ne devam etmektedir. Bu okullarda toplam 255 örgün öğretim programı, 166 ikinci öğretim programı mevcuttur. 2007 yılında normal öğretime 11.495 ve ikinci öğretime 9660 olmak üzere toplam 21.155 öğrenci alınmıştır. Bu durumda, 2007 yılı sonu itibari ile Türkiye genelinde muhasebe öğretimi yapan 50.000'in üzerinde öğrenci olduğunu söylemek mümkündür(ÖSYM Klavuzu, 2007).

Türkiye'de muhasebe alanında çok geniş bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Bu eğitim sistemlerinin en önemli unsurunu MYO-Muhasebe Programları oluşturmaktadır. Asıl işlevleri ara eleman yetiştirmek olan bu kurumların muhasebe mesleğinin gelişiminde ve piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamada küçümsenemez rolü bulunduğu unutulmamalıdır.

3. Araştırmanın Amacı

Meslek yüksek okulu muhasebe programlarının kuruluş amacı, işletmelerin ihtiyaç duydukları muhasebe ara eleman yetiştirmektir. Bu programlardan mezun olan öğrencilerin ne oranda mesleği seçtiklerinin bilinmesi, muhasebe programlarının amaçla hizmet edip etmediklerini belirlemede önemlidir. Ayrıca, bu öğrencilerin muhasebeyi meslek olarak benimseyip benimsemediklerinin ve bu seçimde etkili olan faktörlerin bilinmesi, bu eğitim kurumlarının amaçlarına ulaşmasında yardımcı olacaktır. Bu nedenle, muhasebe programı öğrencileri üzerinde bu konuya yönelik bir araştırma yapma isteği doğmuştur.

Bu çalışmanın amacı, meslek yüksek okulu muhasebe programı öğrencilerinin muhasebe mesleğine olan bakış açılarını ortaya koymak ve muhasebe mesleğini seçmede etkili olan faktörleri belirleyerek bu faktörlerin mesleği seçmede ne derecede etkili olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçla, çalışmanın hipotezi aşağıdaki gibi geliştirilmiştir;

H1: Meslek Seçiminde Etkili Faktörler açısından, muhasebe mesleğini düşünen öğrenciler ile düşünmeyen öğrenciler arasında istatistiksel açıdan önemli bir farklılık vardır.

4. Veri Toplama ve Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada kullanılan veriler, anket yolu ile toplanmıştır. Bu amaçla, demografik özelliklerle ilgili 5 adet soru ve ayrıca 5'li likert ölçeğine göre düzenlenmiş muhasebe mesleğini seçmede etkili olabilecek faktörlerle ilgili 24 adet sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formu, toplam 10 farklı meslek yüksek okulunda, toplam 649 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Seçilen meslek yüksek okulları Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Bunun nedeni, maliyet ve zaman kısıtıdır.

Araştırma, 2007 yılı Mayıs – Haziran aylarında meslek yüksek okullarının muhasebe programında öğrenim gören 2. sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Bunun nedeni, mezun olma durumundaki öğrencilerin hangi mesleği seçeceğine yüksek oranda karar vermiş olduğunun düşünülmesidir.

Araştırmada ilk olarak, muhasebe mesleğini seçmede etkili 24 adet faktörün tek tek analiz edilmesi çok uzun süreceği için, bu etmenler faktör analizine tabii tutularak meslek seçiminde etkili faktör grupları belirlenmiştir. Belirlenen bu faktörlerin aritmetik ortalamaları alınarak yeni bir veri seti oluşturulmuş ve bu yeni veri seti üzerinden bağımsız t-testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t-testi'nde belirlenen faktör grupları açısından muhasebe mesleğini seçmeyi düşünen öğrenciler ile düşünmeyen öğrenciler arasında önemli düzeyde farklılık olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

5. Araştırmanın Bulguları

5.1. Genel Özellikler İle İlgili Bulgular

Ankete katılan 10 farklı meslek yüksek okulundan toplam 649 öğrencinin %52,5'i bay, %47,5'i bayandır. Aynı öğrenci grubunun başarı durumu incelendiğinde %30,3'ünün düşük başarılı öğrencilerden oluştuğu, %12,8'inin yüksek başarılı öğrenci olduğu geri kalan %50,2'lik bölümün ise orta düzeyde öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin %5,7'lik kısmı başarı durumunu belirtmekten kaçınmışlardır. Başarı durumunu belirtmekten kaçınan bu öğrenci grubunun başarısız öğrenci olma ihtimali büyüktür.

5.2. MYO Muhasebe Programı Öğrencilerinin Muhasebe Mesleğini Tercih Durumu

Ankete katılan meslek yüksek okulu muhasebe programı öğrencilerinin, mezun olduktan sonra muhasebe mesleğini yapmayı tercih edip etmeyeceği hususunda sorulan sorulara, öğrencilerin %75'i tercih ettikleri yönünde cevap vermişlerdir.

Tablo 1: MYO Muhasebe Programı Öğrencilerinin Muhasebe Mesleğini Tercih Düşünceleri

	Frekans	%
Tercih Eden	487	75
Tercih Etmeyen	162	25
Toplam	649	100,0

Bu durum, muhasebe programlarının büyük ölçüde amacına ulaştığı şeklinde yorumlanabilir.

5.3. MYO Muhasebe Programı Öğrencilerinin Kariyer Seçimi İle Cinsiyet Arasındaki İlişki

Tablo 2 incelendiğinde, Erkeklerin %72,6'sının, Kızların ise %77,9'unun muhasebe mesleğini kariyer alanı olarak düşündükleri görülmektedir. Bu oranlar incelendiğinde, erkekler ile kızların muhasebe mesleğini kariyer alanı olarak tercih düşüncelerinin aynı ya da birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Muhasebe Mesleğini Seçip Seçmeme Düşüncesi ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

	Tercih Eden	Tercih Etmeyen	Toplam
Erkek	246(%72,6)	93(%27,4)	339(%100)
Kız	239(%77,9)	69(%22,4)	308(%100)
Toplam	485(%75)	162(%25)	647(%100)

Veriler, ki-kare testine tabi tutulduğunda, muhasebe mesleğini seçmede, erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında bir farklılığın olmadığı görülmektedir (Ki kare; 2,176, p:0,140). Bir başka deyişle kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin mesleğe girip girmeme konusunda benzer düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

5.4. MYO Muhasebe Programı Öğrencilerinin Kariyer Seçimi ile Başarı Durumu Arasındaki İlişki

Tablo 3'deki veriler incelendiğinde, akademik ortalaması 2'nin altında(100 üzerinden 50'nin altında) olan öğrencilerin %73,3'ünün, akademik ortalaması 2,5'in üzerinde(100 üzerinden 67,5 üstünde) olan öğrencilerin ise %75 ile %93 arasında bir ortalama ile mezun olduktan sonra muhasebe mesleğini yapmayı düşündüğü görülmektedir. Buna göre, genelde yüksek ortalama sahip öğrencilerin bu mesleği kariyer alanı olarak seçmeyi düşündükleri söylenebilir.

Tablo 3: Muhasebe Mesleğini Tercih Edip Etmeme Düşüncesi ile Başarı Durumu Arasındaki İlişki

Başarı Durumu	Düşünen	Düşünmeyen	Toplam
2,00'nin altı	162(73,3%)	59(26,7%)	2218(100,0%)
2,00-2,49	172(74,1%)	60(25,9%)	232(100,0%)
2,50-2,99	87(77,0%)	26(23,0%)	113(100,0%)
3,00-3,49	52(76,5%)	16(23,5%)	68(100,0%)
3,50-4,00	14(93,3%)	1(6,7%)	15(100%)
Toplam	487(75,0%)	162(25,0%)	649(100,0%)

Ancak, Tablo 3'deki veriler ki-kare testine tabi tutulduğunda, başarı durumu ile muhasebe mesleğini seçip seçmeme düşüncesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (ki-kare:3,441; p:0,487).

5.5. Faktör Analizi Sonuçları

Ankette, meslek tercihlerini etkileyen faktörlerle ilgili 24 soru hazırlanmıştır. Bu soruların her birinin ayrı ayrı analize tabi tutulması hem gereksiz hem de anlaşılması zor karışık sonuçlara neden olacağından, bu tür durumlarda toplam değişkenlerin içerdiği bilgiyi maksimum düzeyde açıklayabilecek daha az sayıdaki boyuta indirgemek daha uygun olmaktadır. Bu doğrultuda çalışmadaki değişkenlere faktör analizi uygulanarak ana bileşenler elde edilmiştir. Çalışmada ana bileşenler faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizi, diğer istatistiksel yöntemlerde değişken olarak kullanılacak faktörlerin skor değerlerinin hesaplanmasında kullanılmış (Mc Daniel ve Gates, 1996;612) ve bu skor değerleri de diğer analizlerde kullanılacak değişkenler olarak ele alınmıştır (Wang ve Du,2000).

Değişkenler arasındaki ilişkilerin zayıf olması durumunda faktör analizinin başarısız sonuç verdiği kabul edilmektedir. Bu nedenle, örnek kütleinin faktör analizi için uygunluğunun belirlenmesinde KMO (Kaiser Meyer Olkin) ve Bartlett's testinden yararlanılmıştır. Faktör sayısının tespitinde öz değerleri 1'in üzerinde olan faktörler seçilmiştir. Faktör bileşenlerinin kavramsal anlamlılığını sağlayabilmek için varimax döndürme tekniği kullanılmıştır (Flury, 1997;79-81). Faktör analizi sonuçları aşağıdaki Tablo 2'de gösterilmektedir.

Faktör analizine tabi tutulacak değişkenlerin normal dağılıma uygunluğuna bakmak amacıyla verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri gözden geçirilmiş ve değerlerin yaklaşık olarak +1,5 -1.5 arasında değiştiği gözlenmiştir. Bu sonuçların normal dağılımdan sapmayı gerektirmediğine karar verilmiştir. Faktör analizinde faktör yükleri 0,50 ve daha büyük olan değerler dikkate alınmıştır. Bunun nedeni, 0,50 den daha düşük

yüklerin analize uygun olmamasıdır (Dunteman, 1989:16). Meslek seçimini etkileyen faktörler arasında yer alan “ilgimi çeken bir meslek olması” yargısı faktör yükü açısından 0,32 olduğu için faktör analizi sonucuna göre analize dahil edilmemiştir. Böylece toplam 26 yargı ifadesi, 25’e düşürülmüştür. Aşağıdaki tablo 2’de görüldüğü üzere, bu 25 yargı, faktör analizi sonucunda 7 faktör altında toplanmıştır.

Tablo 4 : Faktör Analizi: Meslek Seçimini Etkileyen Faktör Yükleri

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
Kazancı yüksek bir meslek olması	,645						
Disiplinli ve düzenli çalışmayı gerektiren bir iş olması	,819						
Sorumluluk almayı gerektiren bir iş olması	,772						
Hareketli ve dinamik bir iş olması	,569						
Yaratıcılığımı öne çıkaracak bir iş olması	,					,593	
Bağımsız çalışmaya uygun bir iş olması						,550	
Toplumda saygınlığı olan bir iş olması						,739	
Belli bir sosyal statüye sahip insanların tercih ettiği bir iş olması						,552	
Güven esasına dayalı bir iş olması		,531					
Kariyer yapmaya imkan tanıyan bir iş olması		,626					
Önceki iş tecrübelerimin etkisi			,738				
Bu alanda staj yapmış olmam			,760				
Bu alanda katılmış olduğum seminer ve konferanslar			,791				
Gelecekte geçerliliğini koruyacak bir meslek olması		,735					
Her zaman ihtiyaç duyulan bir meslek olması		,798					
Ailemin etkisi					,717		
Akrabalarımın etkisi					,820		
Arkadaşlarımın etkisi					,552		
Okul ve eğitimin etkisi							,802
Bu mesleği yapan çevremın etkisi					,569		
Yaşam tarzıma uygun bir meslek olması				,745			
Bu mesleği yapacak yeteneğimin olduğunu düşünmem				,773			
Diğer mesleklere girmemi kolaylaştıracak bilgi ve beceriyi kazandıracağını düşünmem				,642			
Faktördeki Değişken Sayısı	4	4	3	3	4	4	2
Öz Değer	2.557	2.256	2.125	1.993	1.978	1.869	1.712
Açıklanan Varyans (%)	10,65	9,402	8,856	8,304	8,243	7,786	7,134
Kümülatif Varyans (%)	10,65	20,05	28,91	37,218	45,46	53,24	60,38
KMO Yeterlilik Ölçütü	,831						
Bartlett’s Testi	$X^2 = 3418,909$, sd:276, p: ,000						
Tüm Değişkenlerin Cronbach Alphası	,823						
Faktörlerin Cronbach Alphası	,728	,717	,691	,703	,663	,554	,660

Tablo 4, araştırma kapsamında elde edilen veri setine ilişkin mesleği etkileyen faktörlerin, analiz sonuçlarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre öz değeri 1,0’ın

üzerinde olan yedi faktör belirlenmiştir (F1: Yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, F2: Kariyer beklentisi, F3: Mesleki tecrübe, F4: Mesleki bilgi ve beceri, F5: Aile çevresi, F6: Sosyal statü beklentisi, F7: Eğitim çevresi). Bu yedi faktör toplam varyansın %61'ini açıklamaktadır. Tüm modelin KMO yeterlilik ölçüsü, 0,831'dir. Bu ölçü, değişkenlerin kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüklerini karşılaştırmak için kullanılan bir endekstir (Norusis, 1993; 52-53). KMO ölçüsünün küçük olması değişkenlerin faktör analizine uygun olmadığını göstergesidir. Değerin 0,50'nin altına düşmesi ise değişkenlerin analize uygun olmadığını ifade eder (Kaiser, 1974). Bu çalışmadaki değişkenlerle ilgili, bulunan 0,831 değeri, değişkenlerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Bartlett's istatistik değerine göre model anlamlıdır ($X^2 = 3418,909$, sd:276, p:0,000). Ayrıca, tüm değişkenlerin güvenilirlik analizi için alfa katsayısı da 0,823 olarak hesaplanmıştır. Faktörlerde yer alan değişkenlerin güvenilirlik katsayıları ise, sırasıyla 0,728; 0,717; 0,691; 0,703; 0,663; 0,554 ve 0,660'dır.

Meslek Seçimine etki eden faktörler, analiz sonucunda aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- F1: Sorumluluk ve Kazanç Beklentisi:** Muhasebe mesleğinin, sorumluluk almayı gerektiren, hareketli ve dinamik, aynı zamanda disiplin isteyen bir meslek olduğunu ve bu özelliklere paralel olarak da kazancının yüksek olacağı beklentisini ifade eder. Mesleği düşünen kişiler, muhasebeyi, sorumluluğu yüksek ve dinamik bir meslek olarak görmekte, bu sebeple de kazancının da aynı ölçüde yüksek olacağı beklentisi içine girmektedirler.
- F2: Kariyer Beklentisi :** Her zaman ihtiyaç duyulan meslek olması sebebiyle öğrencilerin rahat iş bulma ümidinin olmasını ve bu sebeple kariyerlerini bu meslekte devam ettirme isteklerini ifade eder.
- F3: Mesleki Tecrübe :** Meslekle ilgili yapılan staj ve benzeri çalışmaların öğrencileri bu mesleğe yöneltebileceğini ifade eder.
- F4: Mesleki Bilgi ve Beceri :** Derslerde elde edilen bilgi ve becerinin öğrencileri bu mesleğe yöneltebileceğini ifade eder.
- F5: Aile Çevresi :** Yakın ve uzak aile bireylerinin yönlendirmesinin, öğrencileri bu mesleğe çekebileceğini ifade eder.
- F6: Sosyal Statü Beklentisi :** Mesleğin saygın ve bağımsız davranabilme özelliği sebebiyle öğrencilerin sosyal statü sahibi olma beklentisini ifade eder.
- F7: Eğitim çevresi :** Meslek seçiminde okuldaki eğitim-öğretim ile eğiticilerin öğrenciler üzerinde etkili olduğunu ifade eder.

5.6. Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin, Öğrencilerin Mesleğe Yönelmelerindeki Etkisinin İncelenmesi

Meslek seçiminde etkili faktörler, aritmetik ortalamalarına göre aşağıda Tablo 5’de sıralanmıştır.

Tablo 5: Meslek Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Önem Sırası

Faktörler	ortalama	St.sapma
F2:Kariyer Beklentisi	3,7596	,8876
F1:Yüksek Kazanç ve Sorumluluk Beklentisi	3,7444	,8828
F6: Sosyal Statü Beklentisi	3,4575	1,0228
F4: Mesleki bilgi ve beceri	3,1677	1,0586
F3: Mesleki tecrübe	2,7306	1,0721
F7: Aile çevresi	2,4783	1,2264
F5: Eğitim çevresi	2,3255	,9609

Tablo 5’e göre, meslek seçiminde en önemli olan Faktör 2 (Kariyer beklentisi) dir (ort:3,76). İkinci sırada faktör 1 (yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi) 3,74 ortalama ile, üçüncü sırada faktör 6 (sosyal statü beklentisi) 3,46 ortalama ile ve dördüncü sırada ise faktör 4(bilgi ve beceri) 3,17 ortalama ile sıralanmaktadır. Elde edilen bulgular, kariyer beklentisi, yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, sosyal statü beklentisi ile bilgi ve beceri faktörlerinin öğrenciler tarafından meslek seçiminde önemli olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 6’da ise sözkonusu meslek seçimini etkileyen faktörler açısından muhasebe mesleğini düşünenler ile düşünmeyenler arasında önemli bir farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir.

Tablo 6: Muhasebe Mesleğini Tercih ile ilgili Bağımsız T Testi Sonuçları

Düşünceler	Muhasebe mesleğini düşünen (ortalama)	Muhasebe mesleğini düşünmeyen (ortalama)	Muhasebe mesleğini düşünen (st.sapma)	Muhasebe mesleğini düşünmeyen (st.sapma)	t-value	Sig. level
Sorumluluk ve kazanç (F1)	3,8342	3,4651	0,8117	1,0282	4,080	0,000
Kariyer (F2)	3,8297	3,5419	,8406	,9917	3,255	0,001
Mesleki Tecrübe (F3)	2,7798	2,5784	1,0856	1,0176	2,024	0,043
Bilgi ve beceri (F4)	3,2919	2,7796	1,0388	1,0288	5,305	0,000
Aile çevresi (F5)	2,3557	2,2314	,9635	,9495	1,389	0,165
Sosyal Statü (F6)	3,5666	3,1197	1,0156	,9729	4,827	0,000
Eğitim çevresi (F7)	2,5053	2,3947	1,2526	1,1417	0,966	0,334

Muhasebe mesleğini seçmeyi düşünen öğrenciler ile düşünmeyen öğrenciler arasında meslek seçiminde etki eden faktörler açısından önemli bir farklılık olup olma-

dığını test etmek amacıyla bağımsız örneklem t testi kullanılabilir (Kalaycı, 2006, 74). Bu yüzden, faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktör gruplarının herbiri için değişkenlerin aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır (Maksimum değer 5'dir). Bu ortalamalar üzerinden bağımsız t testi uygulanmıştır. Tablo 6, bu faktör ortalamalarını ve t-testi sonuçlarını göstermektedir. Tablo 4'ün birinci satırı incelendiğinde, sorumluluk ve kazanç faktörü açısından (F1) muhasebe mesleğini düşünen öğrencilerin ortalama skorunun 3,834, muhasebe mesleğini düşünmeyen öğrencilerin ortalama skorunun ise 3,465 olduğu görülmektedir. Yapılan t-testi sonuçları, muhasebe mesleğini düşünen öğrenciler ile düşünmeyen öğrenciler arasında %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak önemli bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu duruma göre, muhasebe mesleğini düşünen öğrencilerin, düşünmeyen öğrencilere göre, sorumluluk ve kazanç beklentisi adlı faktöre (F1) daha fazla önem verdiklerini söylemek mümkündür. Bu sonuç Kamran AHMED vd. (1997)'nin yaptığı çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir.

Tablo 6'nın ikinci satırı incelendiğinde, kariyer beklentisi faktörü (F2) açısından muhasebe mesleğini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalama skoru 3,829, mesleği düşünmeyen öğrencilerin ortalama skoru ise 3,541 dir. Yapılan t-testi sonucuna göre kariyer beklentisinin muhasebe mesleğini seçmede etkili olduğu düşüncesi açısından, muhasebe mesleğini düşünen öğrenciler ile düşünmeyen öğrenciler arasında %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, muhasebe mesleğini düşünen öğrencilerin, düşünmeyen öğrencilere göre kariyer beklentisini daha fazla dikkate aldıklarını söylemek mümkündür.

Tablo 6'nın üçüncü satırı incelendiğinde, Mesleki tecrübe yani daha önceden meslekte staj yapmış olma açısından, mesleği düşünen öğrencilerin ortalama skoru 2,779, düşünmeyen öğrencilerin ortalama skoru 2,578 olarak görülmektedir. Yapılan t-testi analizine göre, muhasebe mesleğini düşünenler ile düşünmeyenler arasında mesleki tecrübe açısından istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunmuştur (p:0,043). Bu sonuç, mesleği düşünen öğrencilerin düşünmeyen öğrencilere göre mesleki tecrübe ve staj yapmanın mesleği seçmede daha fazla etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 6'nın dördüncü satırında ise bilgi ve beceri açısından mesleği düşünenler ile düşünmeyenler arasında bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Yapılan t-testi sonucunda mesleği düşünen öğrenciler ile düşünmeyen öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır (p:0,000). Test sonuçları, mesleği düşünen öğrencilerin, düşünmeyen öğrencilere göre, bilgi ve beceri sahibi olmanın, mesleğe girmekte daha etkili olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 6'nın altıncı satırında ise toplum içinde statü elde etme beklentisi açısından mesleğe girmeyi düşünenler ile düşünmeyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık bulunmuştur. Ortalama skorları incelendiğinde, muhasebe mesleğini düşünen öğrencilerin düşünmeyenlere göre toplum içinde statü sahibi olma beklentisinin daha fazla önemli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Bu sonuca göre, mesleğe girmeyi düşünen öğrencilerin, düşünmeyen öğrencilere göre muhasebe mesleğinin toplum içinde daha saygın bir konuma sahip olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 6'nın 5'inci ve 7'inci satırlarında, aile ve eğitim çevresi açısından bir farklılık olup olmadığı test edildiğinde, mesleği düşünen öğrenciler ile düşünmeyen öğrenciler arasında istatistiksel açıdan önemli bir farklılık bulunamamıştır.

Anlamli farklılık bulunan bu 5 faktör için belirlenmiş ortalamalara göre analiz edildiğinde ise bu faktörlerin özellikle 4'ünün ortalaması 3'ün üzerinde çıkmıştır. Bunun anlamı, bu 4 faktörün yani yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, bilgi ve beceri ve sosyal statü elde etme beklentisinin, öğrencileri mesleğe yönelmelerinde etkili olduğudur. Bu dört faktörün anlamlılık düzeyleri de diğer faktörlere göre çok güçlü çıkmaktadır. İstatistiki olarak anlamlı olmakla birlikte, mevcut mesleki tecrübe faktörünün mesleği seçmede etkili olduğu fikrine öğrencilerin daha az katıldıkları söylenebilir. Çünkü bu faktörün ortalaması 2,7 dir. Diğer iki faktörün ortalaması ise 2,5'in altında kaldığından öğrenciler bu faktörlerin mesleği seçmede etkili olduğu fikrine katılmadıkları söylenebilir.

Sonuç

10 farklı meslek yüksek okulunda yapılan araştırma sonucunda ankete katılan öğrencilerin %75'inin muhasebe mesleğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilere, meslek seçiminde etkili olduğu düşünülen 25 yargıya katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Ankette yer alan 25 yargı faktör analizine tabi tutulmuş ve meslek seçiminde etkili olabilecek 7 ana faktör belirlenmiştir. Bunlar; Yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi (F1), Kariyer beklentisi (F2), Mesleki tecrübe (F3), Bilgi ve Beceri (F4), Aile çevresi (F5), Sosyal statü (F6) ve Eğitim çevresi (F7) dir.

Belirlenen her bir ana faktörün, grup ortalama skorları tespit edilerek yeni veriler elde edilmiştir. Belirlenen faktörler açısından, muhasebe mesleğini düşünenler ile düşünmeyenler arasında bir farklılık olup olmadığı bağımsız t-testi ile test edilmiş, analiz sonucunda 5 faktörde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Buna göre, yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, bilgi ve beceri, mesleki tecrübe ve sosyal statü beklentisinin muhasebe mesleğinin seçiminde meslek yüksek okulu muhasebe programı öğrencileri üzerinde etkili olduğu sonucunun ortaya çıktığı söylenebilir. Aile çevresi ile eğitim çevresinin ise muhasebe mesleğinin seçiminde öğrenciler üzerinde etkili olmadığını söylemek mümkündür.

Ayrıca muhasebe öğrencilerinin cinsiyetinin ve akademik başarı durumunun muhasebe mesleğini seçmede etkili olmadığına yönelik yapılan ki-kare testinde, cinsiyet ve akademik başarının kariyer seçiminde önemli etkiye sahip olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Factors Affecting Professional Accounting Career Choice: An Empirical Study of Students in VHS-Accounting Programs

Vocational High School (VHS) -Accounting Programs in Turkey, was opened to train of accountant who need corporations. In this study, the purpose are these students in VHS-Accounting Programs, how many of whom aim to career on their trade branch, when someone chooses the accounting branch what are the factors that affect the mentioned branch, is there any difference between the students who think and don't think accounting branch as a career. For this purpose, a poll was applied on 649 VHS students at Black Sea Region. At the result of this research, most of senior class students in accounting programs, think a career on accounting branch. Furthermore, five factors are important about choosing the accounting branch. These factors are expectation of high earn and accountability, expectation of career, vocational knowledge and aptitude, vocational experience and social regulation expectation. Two factors are not important about choosing the accounting branch. These factors are family circle and education circle.

Key Words: Accounting Training, Vocational High Schools, Accounting Branch, Occupational Choice

Kaynakça

- Ahmed, Karman., Kazi Firoz ALAM and Manzurul ALAM, (1997), "An empirical study of factors affecting accounting students'career choice in New Zealand" Accounting Education, 6(4), 325-335.
- Auyeung, P. And Sand, J. (1997) Factors Influencing Accounting Students' Career Choice: A Cross-Cultural Validation Study, Accounting Education:an international Journal, 6(1), pp.13-23.
- Beyazıtılı ,Ercan, (2000),Türkiyede Muhasebe Eğitimi, Uluslar arası Muhasebe Eğitimi Konferansı, Gelecek Yüzyılda Muhasebe Eğitimi, Turmob Yayınları, Yayın no.139, Ankara.

- Byrne ,Marann. and Pauline WILLIS, (2005), "Irish Secondary Students' Perceptions of th Work of an Accountant and the Accounting Profession" Accounting Education; an international Journal, Vol.14, No.4, 367-381.
- Carpenter, C.G. and R.H.Strawser, (1970), "Job Selection Preference for Accounting Students", The Journal of Accountancy, 159, january, 84-6;
- Danziger ,Nira., and Yoram EDEN, (2006), "Student Career Aspiratons and Perceptions: The Case of Israeli Accounting Students" Accounting Education:an international Journal, Vol.15, No.2, 113-134.
- Demir, M, ve M.Çam, (2006), "Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Öğreniminde Ba-şarılarını Olumsuz Etkileyen Faktörlere İlişkin Bir Araştırma" Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), Sayı:32, ss.160-169.
- Doğan, Zeki ve Turgut ÇÜRÜK, (2001), "Üniversitelerde Muhasebe Ders ve İçeriklerinin Verilme Düzeyi ve Belirleme Şeklinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma" Muhasebe ve Fi-nansman Dergisi (MUFAD), Sayı:9, ss.41-49.
- Dunteman, George H. (1989), Principal Components Analysis, Thousad Oaks, CA:Sage Publications, Quantitative Applications in the Social Sciences Series, no.69.
- Erol, Mikail ve Metin Atmaca,(2004)x "MeslekYüksek Okullarında Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin İş Dünyasında Muhasebe Mesleğinde Çalışmaya Karşı Tutumları", Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), Sayı:24, ss.171-179.
- Felton, S., N.Burh and M.Northey, (1994)Factors İnfluencing The Business Student's Choice of a Career in Chartered Accountancy, İssues in Accounting Education 9(1), 131-41,
- Gençtürk, Mehmet., (2007), "MYO Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Türünün ve Öğretim Şeklinin Muhasebe-Finansman Derslerindeki Başarıya Etkisi", Muhasebe-Finansman Der-gisi, sayı:35. ss.178-184.
- Kaiser, H.F.,(1974), An Index of Factorial Simplicity, Psychometrica,39
- Kalaycı, Şeref., (2006),SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayıncı-lık, ikinci baskı, Ankara,
- Mc Daniel, C.Jr., ve Gates,R.,(1996), Contemporary Marketing Resarch, Third Edition, San Francisco
- Norusis, Marija. J., (1993), SPSS for Windows Professional Statistiics-Release 6.0, SPSS Inc., Chicago, USA.
- ÖSYM Klavuzu, (2007),
- Özdoğan ,Seher Turanlı., (1978),Muhasebe Öğretimi Metodları El kitabı, Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu Yayınları, Ankara.
- Paksoy, H.Mustafa, vd.,(2005), "Meslek Yüksek Okullarında Muhasebe Eğitiminin Yeterlili-ğinin Harran Üniversitesi Özelinde İncelenmesi ve Geleceğe İlişkin Bir Değerlendirme" ,Muhasebe ve Denetime BAKIŞ Dergisi, Sayı 15, Yıl:5, ss73-106.

106 Engin Dinç

Paolillo, J. And R. Estes, (1982), *An Empirical Analysis of Career Choice Factors Among Accountants, Attorneys, Engineers and Physicians*, *The Accounting Review*, 57(4), 785-93,;

Pekdemir, Işıl, (2000), "Profesyonel Muhasebecilikte Meslek Öncesi Staj Uygulaması: Bir Araştırma" *Muhasebe ve Denetim BAKIŞ*, Yıl:1, Sayı:2, ss.43-64.

Smyth, E. and Hannan, C, (2000), *Spoilt for Choice? School Factors and Third-Level Entry Seminar Paper*(Dublin:The Economic and Social research İnstitute)

Wang, F.K. ve Du, T.C.T., (2000), "Using Principal Component Analysis in Proses Performance for Multivariate Data ", *Omega*(28),185-194Flurly,B.(1997), "A First Course in Multivarite Statistics", *Spring Texts in Statistics*.